

Innspel til kommunedelplanen for Naturmangfold i Austrheim kommune 2022

Øya Børilden og sjøområdet rundt er et viktig naturområde for naturmangfoldet, marint dyreliv og marine naturtyper. Børilden har en av de siste store sammenhengende områdene med kystlynghei i Nordhordaland. Naturtypen på øya er Kystlynghei, som har status som Sterkt truet på Rødlisten og er en naturtype av **høy nasjonal verdi**.

Kystlyngheia på Børilden blir i dag forvaltet på tradisjonelt vis med beiting og lyngbrenning. Dette er en mange tusenårig tradisjon som mange arter er avhengig av. Det er også i gang andre tiltak for bevaring og restaurering.

Øya har lite bebyggelse og dyrelivet trives her. Det er viktig at både land og sjøområdene på og rundt Børilden får vern fra næringsutvikling og annen økt aktivitet slik at dyrelivet ikke blir forstyrret, og naturmangfoldet og økosystemtjenestene ikke blir redusert eller degradert. I møte med klimakrisen og naturkrisen må vi sørge for at de eksisterende økosystemtjenester fungerer. Vi trenger at økosystemet er sterkt og robust i møte med utfordringer og en usikker fremtid for naturen vår. Derfor er det viktig å la naturen være i fred og restaurere det som er ødelagt. Dette er også noen av de viktigste budskapene fra FNs Klimapanel siste rapport i 2022.

I 2019 fikk Nordhordaland fikk status som Norges første Biosfæreområde.

Bildet over viser området Tangen nederst og øylandskapet rundt. Bildet er brukt av UNESCO og Aftenposten i forbindelse med opprettelsen av Nordhordaland Biosfæreområde, som er Norges første. Bilde: UNESCO/Eivind Senneseth

Beskrivelse av Børilden og naturen her

Børilden er en øy nær havgapet i Nordhordaland. Øya har en av de siste store sammenhengende områdene i Nordhordland med den sterkt truede naturtypen **kystlynghei**.

Skjerm bilde googlemaps 2016

På grunn av lite menneskelig påvirkning og inngrep i naturen trives dyrelivet på og rundt øya, og øya har et spennende biologisk mangfold. Her finnes det truede arter som holder på å forsvinne andre steder.

*Skjerm dump fra Miljøstatus.no Den nordlige delen av Børilden er **Statlig sikret Friluftsområde**. Oransje viser kystlynghei, Svært viktig naturtype, sterkt truet. Blå viser statlig sikret friluftsområde. Rødt er naturreservat.*

Bergen og Omland Friluftsråd forvalter et friluftsområde her (en rasteplass for kajaker/båter.) BOF har deltatt i og støttet strandryddingen av øya.

Øya har ingen bro eller fergeforbindelse, og per dags dato er det kun 1 fastboende på øya (nybygging fra 2021). Øya ble fraflyttet for mange tiår siden, men det var tidligere et aktiv kystsamfunn her ute med noen få gårder (Børildvågen og Tangen). I dag er det ca 7-10 aktive hytter/sommerhus her. Det er strømledninger til øya, men det finnes ikke vann og avløpssystemer.

Mesteparten øya er kystlynghei, men det er også gammelt kulturlandskap rundt Tangen og Børildvågen. Området i Sørvest (hyttefeltet) holder på å gro igjen, men det finnes gamle slåttemarkar og jordbruksområder her.

Børilden sørvest. Lyng, blåbærlyng, bjørk, rogn, furu og sitkagran. 2020

2013

Treslag preges av Sitkagran, Bjørk, Rogn og bergfuru, men det finnes også spredt osp og en flott Ospeskog i Børildvågen. Det er aktiv gårdsdrift på øya, og det er flere gamle gårdsbruk.

Utsikt til Børildvågen høsten 2017. Ospeskogen midt i bildet.

Landskap og geografi

Øya ligger ved Fensfjorden helt nord i det gamle fylket Hordaland, og landskapet er åpent og ganske flatt (høyeste topp er 22 meter). Øyens form kan minne om en hestesko eller bue, hvor endene ligger i sør. I sør er det mer skjermet og har mer vegetasjon enn i nord, som har mer berg og er preget av vær og vind fra storhavet. Den innerste delen av "hesteskoen" blir kalt Kløfta/Klufti og her er det grunne fine områder med sand og mye forskjellige typer skjell (østers, knivskjell, kuskjell, m.fl). Her trives vadefugler.

Innerst i Klufta/Klufti. Bilde fra Strandryddingsdugnad i 2018

Kystlyngheia er en sterk truet naturtype og er av nasjonal verdi.

Det er flere tiltak for å verne kystlyngheia på Børilden.

- Beitedyr
- Lyngbrenning
- Fjerning av sitkagran

Grunneigere på Børilden med Børilden Naturvernforening (BNF) har søkt midler til å bevare kystlyngheia og fjerne den svartelistede arten Sitkagran fra øya Børilden. Dette er et samarbeid mellom grunneigerne på Børilden, Statsforvalteren, Norsk Botanisk Forening og Børilden Naturvernforening.

Statsforvalteren har fått midler fra Miljødirektoratet i 2022 til å starte prosjektet til å fjerne alle sitkagraner fra Børilden for å bevare kystlyngheia.

Statsforvaltar Olav Overvoll var på synfaring på øya søndag 1. mai 2022, der leiaren i Børilden Naturvernforening, Ailin Terese Salbu, viste han rundt på øya.

Det er aktiv gårddrift med villsau på gården i Børildvågen. Sauene beiter på hele Børilden, med unntak av hyttefeltet i Sørvest som er inngjerdet. Bonden på gården her (Eivind Børilden, Bruk 1) driver også med lyngbrenning på hele øya, med unntak av "endene" av øya rundt hyttefeltet i Sørvest og Tangen, Sørøst.

Utsikt over landskapet mot Børildvågen. Storm fra Vest 2019.

Strandrydding

Hele innsiden av Kløfta og ned rundt "endene" har blitt ryddet for plastsøppel av undertegnede/BNF i årene 2015-2018. Andre områder har blitt ryddet av andre frivillige grupper.

Dugnad i 2018 av Klufti.

Biologisk mangfold og truede arter på Børilden

Det pågår fortsatt registrering av arter på øya, da naturen her i mindre grad har vært undersøkt. Det er et vilt og spennende dyreliv på Børilden. Her regjerer de store rovfuglene som Havørn og Svartbak, og Oteren har mange flotte viker som den koser seg i. Det finnes mange oterstier på øya. Det er registrert mange forskjellige fuglearter her, og en del av dem er truet (Storspove, Lomvi, Ærfugl m.fl), Også har øya et rikt og spennende insektsliv (sommerfugler, sikader, gresshopper, øyestikkere, blomsterfluer, humler og bier), mange som hører spesielt til i kystlandskapet som Kysthumle. Også er det rikelig med hoggorm og padder i noen områder. Også under vann er det mye spennende liv, det finnes både ålgras og østers her. Her er en liste over noen registrerte truede arter de siste årene.

Vitenskapelig navn †	Autor †	Norsk navn †	Kategori †	Antall observasjoner †	% av totalt antall observasjoner †
Chloris chloris	(Linnaeus, 1758)	grønflink	● VU	14	0,00
Somateria mollissima	(Linnaeus, 1758)	ærufugl	● VU	10	0,00
Melanitta nigra	(Linnaeus, 1758)	svartand	● VU	7	0,01
Sturnus vulgaris	Linnaeus, 1758	stær	● NT	6	0,00
Haematopus ostralegus	Linnaeus, 1758	tjeld	● NT	6	0,00
Phalacrocorax carbo	(Linnaeus, 1758)	storskarv	● NT	6	0,00
Erica cinerea	L.	purpurling	● NT	5	0,29
Uria aalge	(Pontoppidan, 1763)	lomvi	● CR	5	0,01
Numenius arquata	(Linnaeus, 1758)	storspove	● EN	5	0,00
Hydrocotyle vulgaris	L.	skjoldblad	● NT	4	0,51
Larus canus	Linnaeus, 1758	fiskemåke	● VU	4	0,00
Podiceps auritus	(Linnaeus, 1758)	horndykker	● VU	4	0,01
Cuculus canorus	Linnaeus, 1758	gjøk	● NT	3	0,01
Clangula hyemalis	(Linnaeus, 1758)	havelle	● NT	3	0,00
Poecile montanus	(Conrad von Balenstein, 1827)	granmeis	● VU	3	0,00
Lysimachia minima	(L.) U. Manns & Anderb.	pusleblom	● EN	3	0,57
Sterna hirundo	Linnaeus, 1758	makrellterne	● EN	1	0,00
Fratercula arctica	(Linnaeus, 1758)	lunde	● EN	1	0,01
Melanitta fusca	(Linnaeus, 1758)	sjøorre	● VU	1	0,00
Loxia leucoptera	J. F. Gmelin, 1789	båndkorsnebb	● VU	1	0,01
Vanellus vanellus	(Linnaeus, 1758)	vipe	● CR	1	0,00
Bombus muscorum	(Linnaeus, 1758)	kysthumle	● CR	1	0,00
Cuphophyllus lacmus	(Schumacher) Bon	skifervokssopp	● NT	1	0,30
Clavaria fumosa	Pers. : Fr.	røykkallesopp	● NT	1	0,34
Hydrocybe aurantiosplendens	R. Haller Aar.	gyllen vokssopp	● NT	1	0,42
Carex binervis	Sm.	heistarr	● NT	1	0,04
Streptopelia decaocto	(Frisvaldszky, 1838)	tyrkerdue	● NT	1	0,00
Phivalis arctica	(Linnaeus, 1758)	heilø	● NT	1	0,00
Hydrocybe splendissima	(P. D. Orton) M. M. Moser	rød honningvokssopp	● VU	1	0,14
Cuphophyllus flavipes	(Britzelm.) Bon	gulfovokssopp	● VU	1	0,18
Totalt 30 taksoner					

Tabellen viser noen registrerte truede arter på Børilden.

Naturmangfold på Børilden

Her er noen av artene man finner på Børilden (*obs, mer registrering trengs! Registrerte arter finnes på artsdatabanken/artskart og artsobservasjoner.*)

Åme av Nattpåfugløye i Røsslyng 2019

Dyreliv

Oter, mår, hoggorm, padder, hjort, insekter og fugler m.fl.

Fugleliv:

Havørn, gjøk, makrellterne, tjeld, enkeltbekkasin, orrfugl, storspove, grågås, vipe, alke, stær, ærfugl, svartand, Lomvi, låvesvale, svartbak, storskarv, bjørkefink, stjertmeis, fuglekonge, ravn, spurvehauk, granmeis, fiskemåke, kongeørn, Siland, perleugle, linerle, ringdue, tyrkerdue, gråspett, skjære, løvmeis, måltrost, grønnefink, kjøttmeis, gjerdesmett, rødstrupe, kråke, gråhegre, m.fl

Gråmåke og Svartbak 2016

Insekter:

sommarfugler, humler, bier, blomsterfluer, øyestikkere, gresshopper, sikader, veps, biller m.fl. Kysthumle, eikespinner, fløyelsringvinge, firflekkebredlibelle, grønn sandjeger, taggvingefly, admiral, kjempetreveps, gammafly, rød blomsterbukk, bartreløper, Ophion obscuratus, Alosterna tabacicolor,

engskumsikade, ryllikfjærmøll, starrlibelle, gråbrun markgresshoppe, syrekveldfly, grønn markgresshoppe, nattpåfugløye, Tachina grossa, lynggjøkhumble, Nicrophorus vespilloides, gressmarkfly, hagebåndfly. M.fl-

Blomsterflue på Kystgriseøre, som det finnes mye av på Børilden.

Ryllikfjærmøll på Ryllik. 2019

Edderkoppspinn. Bilde: Erlend Salbu 2012

Stor Øyenstikker. Starrlibelle.2019

Livet i sjøen:

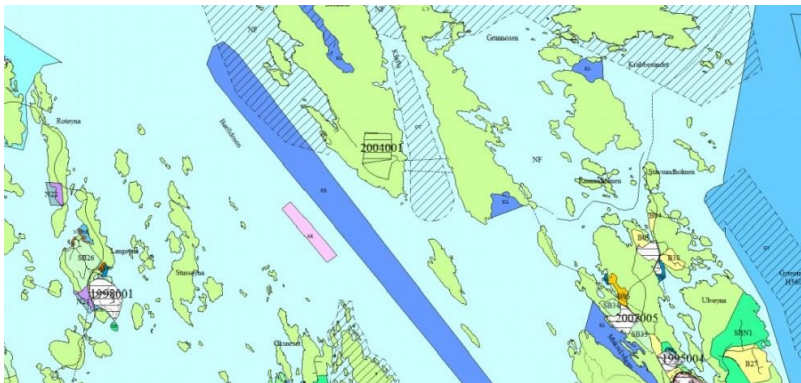
Niser, tang og tare, ålegras, østers, blåskjell, kuskjell, knivskjell, forskjellige fiskearter, torsk, makrell, lyr, hyse, knurr m.fl

Børilden 2018

«spagettihauger» av sand laget av Fjæremark, en av de viktigste nøkkelartene i fjæren. 2018

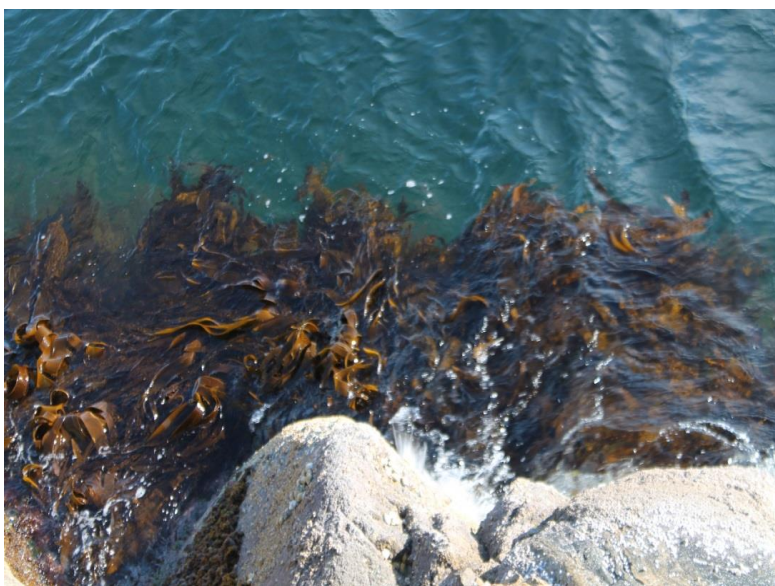
Klufta på Børilden er gyteplass for fisk. Bilde: skjermdump fra Austrheim Kommune.

Flatøsters Børilden 2013

Flerbørstemark 2013

Tare 2013

Tre, busker, kratt, bær, planter:

rogn, bjørk, bergfuru, lønn, or/ oldr, sitka, osp, svensk asal, eine, røsslyng, klokkelying, tranebær, blåbær, skrubbær, tyttebær, mjølbær, M.fl

Blomar: Det er svært mange blomeartar i Børilden. Her eit lite utval: kystgriseøre, heiblåfjær, blekmarihånd, ålegrasraudkløver, kvitkløver, tiriltunge, blåfjær, myrfiol, engfiol, skogfiol, groblad, myrull, duskull, snøsøte, engforglemmeiei, jonsokkoll, blåknapp, tettegras, blåklokke, kornblomst, smørblomst, soleihov, rosenrot, gåsemure, tepperot, skogstjerne, markjordbær, bjørnekjeks, strandkjempe, marimjelle, Prikkperikum, småengkall, løvetann, tistel, revebjelle, engmarihånd, flekkmarihånd, hanekam? geiterams, strandnellik, kattefot, strandasters/strandstjerne, nøkkelrose, Kjerringrokk/åkersnelle og vendelrot.

Moser og Lav:

Vanlige moser og lav, stubbesyl , melbeger, mattnever, huldrestry, soldogg m.fl.

Soldogg 2014

2017

2019

2019

Landskap

Vakre viker. Bilde av Aashild Helene Hedstrøm. 2020.

2015

Eksisterende lokale trusler mot naturmangfoldet og de marine naturtypene på Børilden

Oppdrettsanlegg og utslipp av næringssalter

Børildosen var inntil 2015, i meget god økologisk stand (se rapport nederst). Nå ligger det et stort Austevollbasert oppdrettsanlegg her (Kobbevik og Furuholmen Oppdrett AS) og svekker den økologiske tilstanden til sjøområdet. Fiskeoppdrett gir store utslipp av næringssalter, organisk partikler og miljøfarlige stoffer som kan forurensa miljøet rundt anleggene. Vi har observert økende gjengroing og algevekst i sjøområdene rundt oppdrettsanlegget i årene etter oppdrettsanlegget ble satt i drift. Det er også en del støy på grunn av aktiviteten på oppdrettsanlegget, noe som kan skremme bort dyr som lever i og rundt sjøområdene og svekker naturopplevelsene.

Mongstad og forurensing

Et annet problem for sjøområdene rundt Børilden er ballastvann fra skipstrafikken til og fra Mongstad, som kan spre fremmede organismer i havet. Nylig ble det registrert «Havnespy» nær Mongstad, med stor fare for spredning. Det er også kommet frem i media at forurensingen fra Mongstad er større enn rapportert.

Ubåten utenfor Fedje

Trussel: kvikksølv

Plastforurensing

Øya blir jevnlig ryddet for plastsøppel

Igjengroing med sitkagran

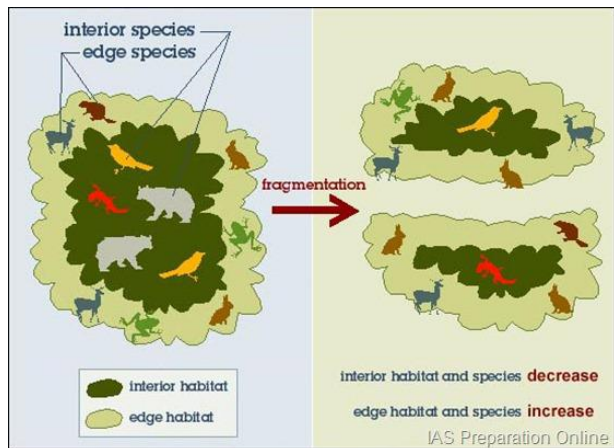
Det er flere pågående tiltak for å stoppe spredningen, og bli kvitt sitkagrana for godt fra øya.

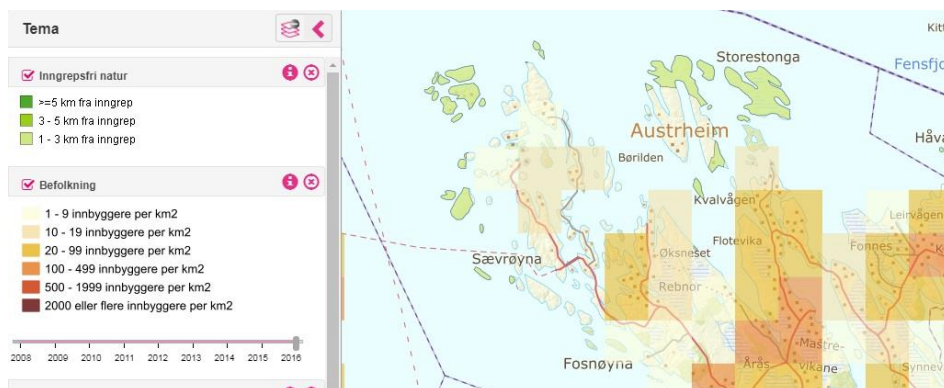
Lyngbrenning 2018

Vern og naturkrisen

Naturen fragmenteres. Det vil si at det blir mindre og mindre urørte naturområder eller naturområder som «ikke er i bruk». En vei kan for eksempel dele et habitat i to deler og resultatet kan være at bestander og biomangfold reduseres. Dette kan illustreres slik:

Det er svært få større sammenhengende områder igjen i det tidligere fylket Hordaland som ikke er utbygd eller befolket. Børildsen, Grunnoset og Storestonga er områder som fortsatt ikke er nedbygget. La det være slik også i fremtiden og la kystnaturen få leve uforstyrret og i fred fra større menneskelig påvirkning.

Bilde: Skjermdump Miljøstatus.no. Kartet ovenfor viser inngrepsfri natur i grønt og befolkning i gule og røde firkanter, se forklaring i bildet.

Naturmangfoldet trenger større sammenhengende områder for å trives, og naturen trenger fred fra menneskelig påvirkning i disse tider da naturen er i krise (naturkrisen, klimakrisen etc). Det er viktig å la enkelte naturområder være i fred slik at dyre og plantelivet kan trives uforstyrret av menneskelig aktiviteter. Naturområder kan bli ødelagt, og plante og dyrelivet forstyrret av turisme. Det er en del populære områder i Norge som har fått stor slitasje i naturen på grunn av økende turisme i Norge, og fugler og andre dyr blir forstyrret når de prøver å finne mat eller reproducere seg. Vi ønsker sterkere vern for sjøfuglene, oter og andre dyr og insekter som trenger ro for å kunne overleve og reproducere seg, og ha bærekraftig økoturisme som tar hensyn til dyre og plantelivet.

Børildvågen og Holmen 2016

Med vennlig hilsen

Børilden Naturvernforening

Ailin Salbu

Aashild Helene Hedstrøm

Tilleggsinformasjon

Rapport Børildosen: <https://www.radgivende-biologer.no/wp-content/uploads/2019/06/1459.pdf>

Alle bilder tatt av Ailin Salbu om ikke annet er beskrevet.

www.borilden.no